

BÖLÜM 31

TERMİNAL DÖNEMDE OLAN YAŞLIDA DESTEK BAKIM VE ÖLÜM KAVRAMI

Gül BÜLBÜL MARAŞ¹

Dünya nüfusu, bilimsel ve tıbbi ilerlemelere bağlı olarak giderek yaşlanmakta ve bu durum tüm ülkeler tarafından deneyimlenmektedir. Tıbbi ilerlemeler, tüm toplumlarda tedavisi mümkün olmayan pek çok hastalığın tedavisini mümkün kılarken, ortalama yaşam sürelerinin uzamasına da olanak sağlamıştır. Yaşlı nüfusun artması 21. yüzyıldaki en önemli toplumsal değişimlerden biri sayılmaktadır. Yaşlanma olgusu ile ilgili ilk akla gelen kavramlardan biri ölümdür. Son yüzyılda tıptaki gelişmelere paralel olarak ölüm sebepleri enfeksiyonlardan kronik hastalıklara geçiş göstermiş ve kronik hastalıkların tüm ölüm sebepleri içindeki payı artmıştır. Bu durum evde bakım, hospis, palyatif bakım gibi alternatif hizmetleri ön plana çıkarmıştır.

Her bireyin yaşamının son günlerini kaliteli ve huzur içinde geçirmeye hakkı vardır. Terminal dönemdeki bakım hakkı son yıllarda insan hakları arasında kabul edilmektedir. Bununla birlikte gelişen teknolojiyle birlikte ölmek üzere olan yaşlı hastanın bakımı terminal dönemde ailelerden sağlık profesyonellerine doğru geçiş yapmaktadır. Profesyonel yaşam sonu ya da terminal dönem bakım süreci yaşlı hastanın ve ailesinin terminal dönem ve yas sürecindeki gereksinimlerinin belirlenmesi ve karşılanmasını içerir. Bu açıdan yaşlı bakım çalışanları bu dönemdeki bakım uygulamalarında önemli bir role sahiptir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, gul.bulbulmaras@idu.edu.tr

yaşamın kısaltılmasıdır. Pasif ötenazi, bir hasta veya yaralının yaşamını uzatacak yardımlardan vazgeçilmesi veya bu yardımların geri alınmasıdır. Her ülke ötenaziye farklı bir şekilde yaklaşmaktadır. Ötenazi ülkemizde ve birçok ülkede yasal olarak suç sayılan bir eylemdir ve etik olarak tartışılmaktadır. Ülkemizde, Türk Ceza Yasası'nda ötenazi hakkında kesin bir hüküm yoktur. Bu nedenle bu tür eylemler, adam öldürmeyle eşdeğer tutulmakla birlikte, verilen ceza yargıcın insani nedenleri göz önünde bulundurmasıyla indirilebiliyor. Türk Tabipler Birliği'nin aldığı kararlarda ise, hastalar son günlerinde insanca bakım görme ve onurlu bir şekilde ölme hakkına sahiptirler. Dünyada ise ötenaziye standart bir yaklaşım yoktur, ülkelerin koşullarına göre değişen yaklaşımlar mevcuttur.

KAYNAKLAR

1. Albayrak, S., Aşık, E. (2014). Terminal dönemde hasta. *Hasta ve Yaşlı Psikolojisi* içinde (s. 114-117). Ankara: Vize Yayıncılık.
2. Arıkan, G. D. (2016). Palyatif bakım tanımı ve felsefesi. *Klinik Tıp Aile Hekimliği*, 8(3), 1-5.
3. Aslan, Y. (2020). Türkiye'de ve Dünyada palyatif bakım modellerine genel bakış. *Anadolu Güncel Tıp Dergisi*, 2(1), 19-27.
4. Batmaz, M. (2010). Ölümcül hasta bakımı ve ölüm sonrası uygulamalar. Sabuncu, N., Akça Ay, F. (Ed.), *Klinik beceriler: sağlığın değerlendirilmesi, hasta bakımı ve takibi* içinde (s.760-778). İstanbul: Nobel Kitabevleri.
5. Çetinkaya F., & Karabulut N. (2016). Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin ötenazi hakkındaki görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 3(2): 28- 39.
6. Demir, Y. (2011). Ölüm ve ölümü yaklaşan hastanın bakımı. Akça Ay, F. (Ed.), *Sağlık uygulamalarında temel kavramlar ve beceriler* içinde (s. 698-720). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
7. Dikmen, Y. (2015). Kayıp ve yas. Uysal, N., Çakırcalı, E. (Ed.), *Hemşirelik esasları insan sağlığı ve fonksiyonları* içinde (s. 1284-1307). Ankara: Palme Yayıncılık.
8. Filiz, N. Y., & Dikmen, Y. (2017). Yaşam sonu bakım uygulamalarında hasta savunuculuğu. *Journal of Human Rhythm*, 3(2), 95-100.
9. Gündüz, T. (2018). Palyatif bakım. *Yaşlı bakım uygulamaları* içinde (s. 109-111). Ankara: Vize Yayıncılık.
10. Kabalak, A. A., Öztürk, H., & Çağıl, H. (2013). Yaşam sonu bakım organizasyonu: palyatif bakım. *Yoğun Bakım Dergisi*, 11(2), 56-70.
11. Karakurt, P. (2019). Kayıp ve ölüm süreci. Atabek Aşti, T., Karadağ, A. (Ed.), *Hemşirelik esasları bilgidan uygulamaya: kavramlar-ilkeler-beceriler 2* içinde (s. 983-998). İstanbul: Akademi Basın ve Yayınevi.
12. Karasu, F., Göllüce A., Güvenç E. (2018). Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin ötenazi hakkındaki görüşlerinin incelenmesi, *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 6(1): 63-76.

13. Kıvanç, M. M. (2017). Türkiye'de palyatif bakım hizmetleri. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 4(2), 132-135.
14. Olgun, N. (2010). Ölüm ve ölümü yaklaşan hastaya bakım. Karadakovan, A., Eti Aslan, F. (Ed.), *Dahili ve cerrahi hastalıklarda bakım içinde* (s. 277-291). Adana: Nobel Kitabevi.
15. Olgun, Ş., & Van Giersbergen, M. Y. (2018). Kanıtı dayalı uygulamalar: yaşam sonu dönemde yetişkin bireyin bakımı. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 34(3): 179-191.
16. Öner, B. (2014). Ağır hastalık, vefat durumu ve yas süreci. *Hasta, yaşlı, engelli ve hasta bakımı içinde* (s. 133-144). Ankara: Vize Yayıncılık.
17. Özveren, H. (2014). Sağlık kavramı. Erdem Y., Özveren, H. (Ed.), *Hasta ve yaşlı hizmetleri yaşlı, engelli ve hasta bakımı içinde* (s. 9-36). Ankara: Vize Yayıncılık
18. Sucaklı, M. H. (2013). Ölmekte olan hasta ve yaşam sonu bakım. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 7(3): 52-57.
19. Sülü Uğurlu, E. (2014). Hemşirelikte manevi bakımın uygulanması. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(3): 187-191.
20. Turgut, A. Ş., & Soylu, G. (2020). Palyatif bakım hasta yakınları ile nitel bir çalışma. *Journal of Society & Social Work*, 31(2): 460-476.
21. Uysal, N., Ceylan, E., & Koç, A. (2019). Hemşirelik bölümü öğrencilerinin ölmekte olan bireyin bakımına ilişkin tutumları. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(1): 98-105.
22. Yılmaz, Ö., & Bahat, G. (2019). Yaşlıda hastane temelli palyatif bakım ve hospis. *Türkiye Klinikleri Geriatrics-Special Topics*, 5(2): 32-44.
23. Van Giersbergen, M. Y., & Geçit, S. (2017). Son gün ve saatlerdeki yaşam sonu bakımında kanıtı dayalı uygulama önerileri. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 33(1): 191-201